

Yttrande över Säker och kostnadseffektiv IT-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering (2021:1)

Höga krav på digital utveckling för att möta välfärdsutmaningar

Behovet av utkontraktering av IT-drift är stort eftersom alternativet till utkontraktering av IT-drift inte nödvändigtvis är säkrare än extern drift. Intern drift förutsätter rätt kompetens vilket många gånger saknas med anledning av möjligheter och kostnader för att anställa, attrahera eller behålla den typ av kompetens som krävs att upprätthålla samma höga nivå av säkerhet som externa leverantörer. Sårbarhet för omväxlande, nya cyberhot och risken för avbrott kan även vara större vid intern IT-drift. Intern drift är inte generellt sett kostnadseffektiv i detta sammanhang.

Nacka kommun ställer höga krav på att den digitala utvecklingen fortsätter i hög takt för att möta framtidens välfärdsutmaningar. Detta är inte minst en angelägen fråga under rådande pandemi då behovet av digitala lösningar är stort för att kommuner fortsatt ska kunna tillhandahålla effektiva och nödvändiga välfärdstjänster till sina kommunmedborgare. Under pandemin med covid-19 har det blivit än mer tydligt att vissa människor har ett extra stort behov av stöd utifrån exempelvis psykisk ohälsa, arbetslöshet eller isolering. Kommunen måste i sådana fall kunna nyttja digitala tjänster för att kunna fullfölja sitt ansvar och erbjuda riktat och behovsanpassat stöd. För kontakten med unga måste kommunen även kunna erbjuda tjänster där unga befinner sig vilket ofta är på digitala plattformar.

Informationshanteringen inom staten och kommunerna skiljer sig åt

Utifrån utredningens direktiv framgår att en kartläggning av *statens* utkontraktering av it-drift ingick i det uppdrag regeringen gav utredningen. Av resultatet av kartläggningen är det slående att alla myndigheter, oavsett statliga eller kommunala, står inför stora utmaningar inom området. En väsentlig skillnad är dock följande. Till skillnad från statliga myndigheter hanterar kommuner och regioner information som spänner över olika myndigheter (nämnder i kommunen) och en variation av olika uppgifter som omfattas sekretess, känsliga personuppgifter men också uppgifter om samhällsviktig verksamhet och uppgifter som omfattas av säkerhetsskydd. Utifrån den stora och varierande informationsmängd som hanteras av kommunerna i vardagen är det av stor vikt att såväl delbetänkandet som kommande slutbetänkande tar höjd för dessa aspekter. Utredningens allmänna utgångspunkt är att modernisera lagstiftningen för att den ska anpassas till rådande tekniska

förhållanden och att samhället ska kunna tillgodogöra sig teknikutvecklingen i sin verksamhet. I detta uppdrag måste särskild hänsyn tas till kommunernas förutsättningar och utmaningar vilket tyvärr inte avspeglas i delbetänkandet.

Positivt att rättsläget klargörs vad gäller röjandebegreppet enligt offentlighets- och sekretesslagen

Det osäkra rättsläget kan ha bidragit till en uppbromsning av digitaliseringen men även att många myndigheter lagt avsevärda resurser på tolkning och anpassning istället för nyttorealiserings. Det gäller såväl redan gjorda investeringar som stora kommande investeringar till följd av välfärdsutmaningar. Utifrån dessa aspekter är det positivt att utredningen genomlyser vad som egentligen utgör ett röjande enligt offentlighets- och sekretesslagen. Då tidigare utredningar inom området inte haft någon samsyn i frågan har det gett upphov till olika tolkningar. Utifrån att utredningen bedömer att utkontraktering av IT-tjänster utgör ett röjande är det nödvändigt att en ny sekretessbrytande bestämmelse för detta ändamål införs i lagstiftningen. På så sätt bromsas inte den digitala utvecklingen upp.

Avsnittet om dataskydd ger ingen klarhet inom området

Det kan konstateras att avsnittet 7 i utredningen tenderar att snarare skapa förvirring än klarhet vad gäller dataskyddaspekten. Det ingår i utredningens uppdrag att analysera de rättsliga förutsättningarna för utkontraktering av IT-drift till privata tjänsteleverantörer med särskild uppmärksamhet på frågor som rör överföring av personuppgifter till tredjeland. Då det dock i slutändan är EU-domstolen som avgör hur dataskyddsförordningens bestämmelser ska tolkas vilket sedermera medför att avsnittet om dataskydd inte ger någon klarhet inom området. Det är ytterst begreppet ”röjande” enligt offentlighets- och sekretesslagen som är den centrala frågeställningen i delbetänkandet och då skapar tyvärr avsnittet i kapitel 7 mer förvirring inom ett redan komplext område.

Vägledningar inom området måste anpassas efter kommuners komplexitet

Nacka kommun har vissa farhågor att den intresseavvägning som föreslås göras vid utkontraktering av IT-drift åter igen skapar förvirring och tolkningsutrymme inom området. I utredningen utlovas att den intresseavvägning som ska göras vid tillämpning av den sekretessbrytande bestämmelsen ska kompletteras med en central vägledning och återkomma med förslag om i sitt slutbetänkande. Nacka kommun påtalar behovet av att denna vägledning är anpassad även för kommuner och regioner. Utifrån att förevarande utredning fokuserar på statlig IT-drift finns det en risk att vägledningen enbart tar sin utgångspunkt från statliga myndigheters förutsättningar. Vägledningen måste även vara färdigställd i god tid innan lagstiftningen träder i kraft så att den hinner implementeras i verksamheterna. Vägledningen behöver även vara tydlig så att myndigheter inte framöver lägger tid och resurser på tolkning av bestämmelsen vilket motverkar syftet nu när det rättsliga läget klargörs och tillämpningen ska förenklas. Den föreslagna sekretessbrytande bestämmelsen måste innebära en lättnad och inte bringa mer oklarhet inom området.

När kommuner levererar välfärdstjänster innebär det ofta att invånarna måste använda den lösning som kommunen väljer för att kunna tillgodogöra sig välfärdstjänsten full ut.

Exempelvis har en elev på en skola inga eller ytterst små möjligheter att avstå från att använda det IT-system som skolan tillhandahåller. Därför vilar det ett särdeles tungt ansvar på det offentliga att stå upp för individens rättigheter och integritet när det kommer till IT-drift. En förutsättning för säker IT-drift är att svenska personuppgifter överlämnas på så sätt att uppgifterna inte hamnar utanför svensk eller europeisk jurisdiktion utan prövning enligt svensk eller europeisk rätt.

Det kan avslutningsvis även ifrågasättas om inte staten måste ta ett övergripande ansvar för att hantera vissa risker förenade med it-driftslösningar och molntjänster som enskilda kommuner eller regioner har svårt att bedöma eller påverka. Paralleller kan dras till sådana hot- och riskbedömningar för Sveriges säkerhet där en kommun har svårt att fånga helheten vid t.ex. utthyrning av hamnar till utländska bolag och där staten måste ge styrningar eller underlag.

Mats Gerdau
Kommunstyrelsens ordförande

Victor Kilén
Stadsdirektör

Digitala Signaturer